

«Η υποδοχή του Λόρδου Βύρωνα στο Μεσολόγγι» (1826). Έργο του Θεόδωρου Βρυζάκη

Φιλέλληνας χωρίς αυταπάτες

Η βιογραφία του Λόρδου Βύρωνα από τον βρετανό νεοελληνιστή Ρόντρικ Μπίτον αποκαλύπτει τη συμβολή του στη διαμόρφωση μιας μοντέρνας πολιτικής πραγματικότητας στην επαναστατημένη Ελλάδα βασισμένης στον ρεαλισμό, στη διπλωματία και στη συνεργασία των εθνών*

ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΙΝΗΣ ΚΟΥΖΕΛΗ

Κορυφαίος ποιητής του βρετανικού ρομαντισμού και ευγενής με πολιτικές φιλοδοξίες, ιδεολόγος αλλά και ακτιβιστής με σημερινούς όρους, ο Μπίτον ήταν ένας φιλέλληνας χωρίς αυταπάτες. Οι κεντροευρωπαϊοί αρχαιολάτρες φιλέλληνες του καιρού του έβλεπαν την Ελληνική Επανάσταση ως το απαραίτητο βήμα προς την κατεύθυνση της αναβίωσης του αρχαιοελληνικού πολιτισμού. Ο άγγλος λόρδος δεν είχε τέτοιες προσδοκίες. Γνώριζε καλά, έχοντας προσωπική εμπειρία από τα χρόνια της περιήγησής του στην Ελλάδα στα 1809-1811, ότι οι Έλληνες της εποχής του δεν ήταν οι αρχαίοι των κλασικών αναγνώσμάτων του στο Κέιμπριτζ. Τι τον παρακίνησε λοιπόν στα 1823 στην απόφαση να διαθέσει την περιουσία του και τον εαυτό του στην υπηρεσία του Αγώνα των Ελλήνων; Ήταν

η ανία, η συγγραφική κόπωση, η ανάγκη για περιπέτεια, εγγενής στην τυχοδιωκτική φύση του, ή κάτι βαθύτερο; Στο ερώτημα επιχειρεί να απαντήσει ο Ρόντρικ Μπίτον στη βιογραφική μελέτη του *Byron's War: Romantic Rebellion, Greek Revolution* (Cambridge University Press, 2013) που εκδόθηκε πρόσφατα στη Βρετανία και πρόκειται να κυκλοφορήσει στα ελληνικά εντός του 2014 από τις εκδόσεις Πατάκη σε μετάφραση της Κατερίνας Σχινά.

Ο βρετανός νεοελληνιστής, διευθυντής του Κέντρου Ελληνικών Σπουδών του King's College του Λονδίνου, συστηματικός μελετητής του δημοτικού τραγουδιού και της πρώιμης νεοελληνικής λογοτεχνικής παραγωγής, της γενιάς του 1930, του Καζαντζάκη αλλά και της σύγχρονης πεζογραφίας, λαμβάνει θέση με το πόνημά του στη μακρά σειρά των βιογράφων του Μπίτον αξιοποιώντας για πρώτη φορά αδημοσίευτο υλικό

από πρωτογενείς ελληνικές αρχειακές πηγές.

«Ο Μπίτον έφτασε στην Ελλάδα την παραμονή των Χριστουγέννων του 1823. Πέθανε στο Μεσολόγγι την επομένη του Πάσχα του 1824, ενώ κλιμακωνόταν μια εβδομάδα σφοδρής κακοκαιρίας και καταιγίδων. Η σκηνή μοιάζει βγαλμένη από βυρωνικό ποίημα ή από κλέφτικο τραγούδι. Οσο ζούσε ο Μπίτον, τον θεωρούσαν σωτήρα. Η συγκυρία της άφιξης και του θανάτου του στο Μεσολόγγι θα προσέδιδε στη συνέχεια νέες αποχρώσεις σε αυτόν τον χαρακτηρισμό» επισημαίνει ο Μπίτον. Ο ίδιος ο ποιητής ξεψύχησε με τη συναίσθηση ότι αφήνει «μια πολύτιμη παρακαταθήκη στον κόσμο». Δεν εννοούσε την ποίησή του στην οποία όφειλε τη διεθνή φήμη του, ισχυρίζεται ο Μπίτον, αλλά την πολιτική πραγματικότητα που διαμορφώθηκε στο Μεσολόγγι και στην οποία ο Μπίτον συνέβαλε καθοριστικά.

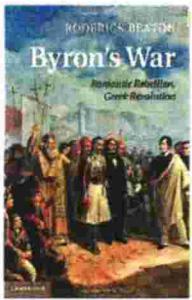
Η αφηγηματική χάρη που διακρίνει το μυθιστόρημά του *Ta παιδιά της Αριάδνης* (Καστανιώτης, 1999) και τη μεταγενέστερη βιογραφία του Σεφέρη (Γιώργος Σεφέρης, *Περιμένοντας τον Άγγελο*, Ωκεανίδα, 2003) χαρακτηρίζει και το *Byron's War* του Μπίτον, που ξετυλίγεται ως Bildungsroman. Αφενός αποτυπώνει τη διαμόρφωση της ποιητικής φυσιογνωμίας του Μπίτον – στην οποία πολύ συνέβαλαν οι εμπειρίες από το πρώτο ταξίδι του στην Ελλάδα – και αφετέρου τη μεταμόρφωσή του από ρομαντικό επαναστάτη σε δημόσιο άνδρα. Το δεύτερο μισό διαβάζεται ως χρονικό των στρατιωτικών εξελίξεων και κυρίως των εμφύλιων συγκρούσεων, των πολιτικών ζυμώσεων και των διπλωματικών κινήσεων στα τελευταία χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης, όπως διαθλώνται μέσα από τη δράση του Μπίτον στην Ελλάδα.

Συνέχεια στη 2η σελίδα

Ο απόλυτος φιλέλληνας

RODERICK BEATON
Byron's War: Romantic Rebellion, Greek Revolution

Εκδόσεις Cambridge University Press, 2013, σελ. 338, τιμή 30 στερλίνες

Συνέντευξη από την πρώτη σελίδα

Στην Αγγλία ο Μπάιρον μοίραζε εξαρχής τις σκέψεις και τα έργα του ανάμεσα στην ποίηση και στην πολιτική. Στις αρχές του 1812 δίνει δύο πύρινες ομιλίες στη Βουλή των Λόρδων ενάντια στην επιβολή της θανατικής ποινής στους εργάτες που είχαν πρωτοστατήσει σε διαμαρτυρίες και ταραχές στο Νότιγχαμσαϊρ και υπέρ της επέκτασης των πολιτικών δικαιωμάτων στους πιστούς του καθολικού δόγματος. Μεταξύ των δύο ομιλιών τυπώνεται το ποίημά του «Το προσκύνημα του Τσάιλντ Χάρολντ» – του οποίου το δεύτερο κάντο ήταν εμπνευσμένο, γραμμένο και αφιερωμένο στην Ελλάδα – και γίνεται μέσα σε μια νύχτα διάσημος. «Ποιος κάθεται να γράψει αν έχει κάτι καλύτερο να κάνει;» γράφει στο ημερολόγιό του τον Νοέμβριο του 1813, αλλά λίγες ημέρες αργότερα, όπως μαρτυρεί το ίδιο ημερολόγιο, οι διαθέσεις του μεταστρέφονται: «Έχω απλοποιήσει τις πολιτικές μου τοποθετήσεις στην απόλυτη απέχθεια για κάθε σύστημα διακυβέρνησης». Αμφίθυμος, ασταθής, σχετικιστής. Πώς κατέληξε το «κακό παιδί» του αγγλικού ρομαντισμού να δώσει τη ζωή του στον Αγώνα των Ελλήνων;

Καθοριστική ήταν γι' αυτό, υποστηρίζει ο Μπίτον, η φιλία του με το «καλό παιδί» του αγγλικού ρομαντισμού, τον Πέρι Μπις Σέλεϊ. Ο Μπάιρον τον πρωτοσυνάντησε στη Γενεύη, στη διάρκεια του δεύτερου ταξιδιού του στην Ευρώπη

το 1816, και πέρασαν μαζί μερικούς μήνες παραθερίζοντας με τον Σέλεϊ και τη συντροφιά του στη Λίμνη της Γενεύης. Το 1821 ο Σέλεϊ γράφει στην Πίζα το δράμα «Ελλάς» με σκοπό να ενισχύσει με τα έσοδα της έκδοσης τον «ένδοξο αγώνα» των Ελλήνων και το αφιερώνει στον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο, τον οποίο συναναστρεφόταν στην Πίζα. Ο πηγμός του Σέλεϊ το 1822 ήταν, κατά τον Μπίτον, το γεγονός που παρακίνησε τον Μπάιρον να αναλάβει μια δέσμευση πρωτόγνωρη για τον δικό του χαρακτήρα. Ο πόλεμος του Μπάιρον, που ξεκίνησε ως πόλεμος ενάντια στη θνητότητα, γινόταν στην τελευταία φάση του φόρος τιμής στον Σέλεϊ και σε όσα αντιπροσώπευε εκείνος στη φαντασία του Μπάιρον. Το βράδυ της Τετάρτης 16 Ιουλίου σαλπάρει με το μπρίκι «Ηρακλής» από τη Γένοβα για την Ελλάδα με υπηρετές, άλογα, σκυλιά και 20 βαρέλια γεμάτα ασπόμενα νομίσματα.

Διάσημος ποιητής και μέλος της βρετανικής αριστοκρατίας, φημισμένος για τη δράση του στην Ιταλία με το επαναστατικό κίνημα των Καρμπονάρων, ο Μπάιρον φτάνει στην Ελλάδα φέρνοντας δικά του χρήματα και λειτουργεί ως σύνδεσμος με τη Φιλελληνική Επιτροπή του Λονδίνου, η οποία θα εξασφαλίσει το πρώτο σημαντικό δάνειο προς τους Έλληνες της επαναστατημένης Ελλάδας. Ήταν 35 ετών και οι Έλληνες τον υποδέχθηκαν με ενθουσιασμό. Μετά το πρώτο τετράμηνο στην Κεφαλλονιά καταλήγει στο πλευρό του Μαυροκορδάτου στο Μεσολόγγι. Εκεί, συνεργαζόμενος με τον δαιμόνιο φαναριώτη πρίγκιπα, ο σχετικιστής και ρομαντικός επαναστάτης μεταμορφώνεται σε πολιτικό άνδρα. Κρατά αποστάσεις από τους οπλαρχηγούς και τις συγκρούσεις τους, χρησιμοποιεί τα χρήματά του ως εργαλείο διπλωματικών χειρισμών, μαθαίνει να μην επηρεάζεται από τις απογοητεύσεις του, τιθασεύει τις μεταβολές των διαθέσεών του, γίνεται πρακτικός. Ο Μπάιρον του Μεσολογγίου δεν είναι ο ευαίσθητος, μοναχικός, μελαγχολικός και ευμετάβλητος «βυρωνικός ήρωας», όπως υποστηρίζουν πολλοί

«Ο Λόρδος Μπάιρον με αλβανική φορεσιά», προσωπογραφία του Τόμας Φίλιπς

βιογράφοι του, αλλά ένας πραγματιστής, ο οποίος αντιλαμβάνεται, όπως και ο Μαυροκορδάτος, ότι ο αγώνας για την ίδρυση ανεξάρτητου ελληνικού κράτους θα κρινόταν στο ευρύτερο πεδίο της ευρωπαϊκής γεωπολιτικής.

Ήταν η μοναρχία – την οποία υποστήριζε ο Μαυροκορδάτος – το πολίτευμα που ευχόταν για την ανεξάρτητη Ελλάδα ο Μπάιρον; «Ο χρόνος θα δείξει ποιο είναι

το κατάλληλο σύστημα διακυβέρνησης. Δεν υπάρχει δάσκαλος που μπορεί να ωφελήσει ένα ολόκληρο έθνος» εκτιμούσε και εργαζόταν με τον Μαυροκορδάτο για την καλλιέργεια διπλωματικών σχέσεων με σκοπό τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου κράτους με κεντρική διοίκηση, του οποίου η τύχη θα συνδεόταν με το οικονομικό και γεωπολιτικό μέλλον ολόκληρης της Ευρώπης. Ο

θάνατός του έπληξε την ισχύ του εκουγχρονιστή Μαυροκορδάτου, από τη μνημειώδη νεκρολογία όμως του Σπυρίδωνος Τρικυόπη γεννήθηκε ο θρύλος του Βύρωνος ως συμβόλου του φιλελληνισμού που έπαιξε τον ρόλο του, εκτιμά ο μελετητής, στην ίδρυση του πρώτου έθνους-κράτους στην Ευρώπη, θεμελιακής μονάδας για την Ευρώπη όπως τη γνωρίζουμε σήμερα.

Ο Μπάιρον του Μεσολογγίου δεν είναι ο ευαίσθητος, μοναχικός, μελαγχολικός και ευμετάβλητος «βυρωνικός ήρωας», όπως υποστηρίζουν πολλοί βιογράφοι του, αλλά ένας πραγματιστής